והא אפשר לצמצם א"ר אמי אבמעדיף רבא אמר אפילו תימא בשאין מעדיף באם היו נתונים שתי נותנן ערב נותנן שתי: או בארוכות המטה: לימא מסייע ליה לר' אמי בר טביומי דאמר רבי אמי בר טביומי גסככה בבלאי כלים פסולה כדאמר ר' חנן אמר רבי בארוכה ושתי כרעים בקצרה ושתי כרעים ה"נ בארוכה ושתי כרעים בקצרה ושתי כרעי' היכא איתמר דר' חנן אמר רבי אהא דתנן

מטה

(א) **והא אפשר לצמצם.** קס"ד דהאי דקמתרץ בנכנס ויוצא הכי מתרץ כל כמותו בנכנס ויוצא הוא סתמא הוא בנכנס ויוצא דאין דרך לצמצם ולכוין כמותן ממש לא פחות ולא יותר ופרכינן והא אם יתן דעתו לכך אפשר לצמצם וקתני מתניתין כמותן כשרה והוה ליה פרוץ כעומד: **ומשני אמר רבי אמי במעדיף.** מתניתין לא אכשר במצומצם אלא במעדיף ריוח שבינתים על רחב השפודין וכמותן דקתני בנכנס ויוצא: **רבא אמר.** אפילו במצומצם ואם היו נתונין השפודין שתי נותנן לקנים של סכך ערב דע"כ אם אינו נותן ראשי הקנים על שפודין הרי הן נופלין לארץ והלכך הוה ליה כשר מרובה על הפסול ומבטלן: **בבלאי כלים.** לקמן [טז.] מפרש במטלניות שאין בהן שלש על שלש דאף על גב דהשתא לא מקבלי טומאה כיון דמכלי אתו גזור בה רבנן. ארוכות נמי השתא לא מקבלי טומאה דלא חזו למידי אלא מכלי קאתו: **בארוכה ושתי כרעים עמה.** ולקמן [שם] מפרש למאי חזו: **קצרה.** אותם אשר ברוחב המטה לצד מראשותיה ומרגלותיה:

חבילה

גבי בכורו שניהם כאחת פריך והא אי אפשר לצמצם ומשני רבי יוסי הגלילי היא ורבי יוחנן משני אפילו תימא רבנן משמע דאין הלכה כרבי יוסי הגלילי וכן פרק ד' אחין (יבמות דף כח.) גבי אחיות איני יודע מי שנאן אמר אליבא דרבי יוחנן לא סתם לן תנא כר"י הגלילי לכך נראה דבידי שמים אין הלכה כמותו והני הוו כבידי שמים אבל בידי אדם הלכה כמותו כדמוכח הך דשמעתין ובפרק שני דחולין (דף כח.) ויש תימה הא דאמרי' פ"ק דעירובין (דף ה:) לחי המשוך מדופני של מבוי (ב) לתוך המבוי פחות מארבע אמות אין צריך לחי אחר להתירו ארבע אמות צריך לחי אחר להתירו וקאמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרו אלא במבוי שמונה אבל במבוי שבעה ניתר בעומד מרובה על הפרוץ רב אשי אומר אפילו במבוי ח' לא צריך לחי ממה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ אי פרוץ נפיש נדון משום לחי כלומר א"כ אין בלחי ד' אמות מאי אמרת שוו תרווייהו הוה ליה ספק דדבריהם וכל ספק דבריהם להקל משמע דלאי אפשר לברר הדבר וי"ל לעולם אפשר למדוד ולברר אלא לא הטריחוהו חכמים למדוד שם מספק כיון דבין עומד נפיש בין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אלא אם כן הן שוין ומילתא דלא שכיחא היא מכל מקום אם היתה איסורא דאורייתא היה אסור כיון דאפשר למדוד ומזה אין להקשות על רב אשי כי שוו כי הדדי ליסתרו דקיימא לן פרוץ כעומד מותר דהתם קאי על רב הונא בריה דרב יהושע דסבירא ליה פרוץ כעומד אסור ויש לפרש דהני אמוראי דפרוץ כעומד ומחלה על מחלה כרוב מלי סברי כרבנן דלאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ומאן דשרי כשדומה לנו שהפרוץ כעומד משום דלימא עומד מרובה ואת"ל שהן שוין רחמנא אמר לא תפרוץ רובא ומאן דאסר משום (ג) דאמר פרוץ מרובה ואת"ל שהן שוין רחמנא אמר גדור רובא וכן לענין מחלה על מחלה דשחיטה והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל כיון דלאי אפשר למדוד ומיהו קשה דמשמע דספיקא דאורייתא היה אסור משום חששא בעלמא שמא הן שוין אף על גב דלאי עומד נפיש מותר ואי פרוץ נפיש מותר ואם כן היכי דייק נמי פרק שני דבכורות (דף יז: ושם) מההיא דעגלה הרוג מכוון בין שתי עיירות דבידי אדם אפשר לצמצם התם נמי אף על גב דלאי אפשר לצמצם ולכוון מודו רבנן דמביאין שתי עגלות משום חשש דאורייתא משום דשמא הן שוין ועוד למאן דאסר פרוץ כעומד לא אסר אלא מטעם דאמר ליה רחמנא למשה גדור רובא ולא מטעם דשמא הפרוץ מרובה ואם כן בההיא דלאי אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי כיון דבין פרוץ בין עומד נפיש מותר ומהאי דפריך בשמעתין והא אפשר לצמצם אין לדקדק שום דבר דרבינו חננאל גרים והא אי אפשר לצמצם וכן ר"ת וגירסתם נמי אין ראיה שיהא הלכה כן דלא הוי כמו אי אפשר לצמצם דעלמא אלא כלומר אי אפשר בשום ענין שלא יהא אויר משהו בין הסכך לשפוד כשממלא בהכשר אותו מלא נכנס ויוצא דאינו דוחק כל כך הכשר לקרבו אצל הפסול שלא יהא אויר משהו בין הכשר לפסול ונמצא שאין הכשר מרובה על האויר ועל הפסול ומשני במעדיף כלומר עד שנא מן הכשר על השפודים שמכאן ומכאן שנתכסה כל האויר ורבא משני דאפילו תימא אינן מעדיפים אם היו נתונים שתי נותנן ערב אי אפשר שלא יתכסה כל האויר שהכשר נסמך בפסול אי נמי דווקא שתי וערב מהני לרבא אבל בענין אחר לא דגזרינן שמא לא יעדיף אבל שתי וערב אי אפשר בלא העדפה שלא יפול הכשר ולפי זה לא גרסינן כמו שכתוב ברוב הספרים אמר רבא אפילו תימא בשאינו מעדיף ובפרק קמא דעירובין (דף טו:) אינו בשום ספר ובההיא דסוף בכורות (דף ס:) דילאו שנים בעשירי וקראן עשירי משמע דסבר לה כרבי יוסי הגלילי דאמר אפילו בידי שמים אפשר לצמצם דלאי כרבנן דאמרי אי אפשר לצמצם אותו שקדם הוי עשירי ואפילו שתק בו והוה ליה כאילו קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי שאין אחד עשר קדוש שלא נעקר שם עשירי ממנו וכן בההיא דסוף פרק שני דחולין (דף לה:) דתחת אמו פרט ליתום דאוקמינן בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים וכן בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע.) גבי הא דבעי רבא הלכו באברים אחר הרוב ויש לדחות ההיא דסוף בכורות דאפילו סבר אי אפשר לצמצם כיון דאין יכול להכיר איזה קדם משהו לחבירו ונתכוון לקרות שניהם עשירי ובבת אחת קראם לא דמי לקרא לעשירי עשירי ואחר כך לאחד עשר עשירי והא דקאמרינן התם אבל בבת אחת תרווייהו קדשי לא ממש בבת אחת בצמצום [אלא] כדפירשתי ומיהו קשיא דפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף נ.) ופרק שני דקדושין (דף נא.) פריך מהך ויצאו שנים בעשירי לרבה דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו ומשמע דקשיא ליה וכיון דבזה אחר זה אין אחרון קדוש בבת אחת לא יהא קדוש לא לזה ולא לזה כמו מקדש אשה ואחותה והיאך יכול להיות זה דבלא קריאת שם דידה מהכא כיון דלאי אפשר ליה לצמצם ממה נפשך עשירי מאליו קדוש ויש לומר דמבתרא פריך היאך הוא קדוש כיון דלאי אפשר לצמצם אינו קדוש אלא מחמת דיבורו:

והא אפשר לצמצם. קא סלקא דעתך דהא דקמתרץ כל כמותו בנכנס ויוצא הכי קמתרץ בנכנס ויוצא הוא דאין דרך לצמצם והא כו' וקתני מתני' כמותן כשרה והוה ליה פרוץ כעומד ומשני אמר ר' אמי במעדיף ומתני' לא אכשר במצומצמין כך פי' בקונט' וקשה דאין זו סוגיא דהש"ס שאינו אלא כמשיב דאינו חושש בקושיא שלו דלעולם איירי בנכנס ויוצא וי"ל במעדיף שמרבה בפסל עד שמכסה השפודים ונמצא סכך כשר רבה על סכך פסול ומבטלו ובענין זה פי' בקונטרס בדרבא אם היו נתונין שתי נותנן ערב ולהאי פירושא קא משמע לן רבא דבמעדיף לא מהני משום דזימנין דלאו אדעתיה לא ירבה בכשר אבל כשמשנה להניח כעין שתי וערב אי אפשר שלא ירבה ומיהו קשה להאי (א)פירושא דאין דומה שיתבטל סכך פסול בכשר אע"פ שהכשר רוב כיון דאין מעורבין זה בזה וניכר כל אחד בפני עצמו כמו שפי' בקונטרס דכשתכתן לעיל (דף ט:) שעירבן ואינו ניכר הי ניהו פסול והי ניהו כשר וגירסת ר"ת עיקר דגרס והא אי אפשר לצמצם כדפרישית וניחא לפי גירסתו דלא קיימא השתא רבי אמי ורבא לשנויי כמאן דאמר פרוץ כעומד אסור דלכולהו קאמרינן הכא הך פירכא דלאי אפשר לצמצם אבל לגירסת הקונטרס קיימי השתא לשנויי כמאן דאמר פרוץ כעומד אסור והיינו דלא כהלכתא דפרק קמא דעירובין (דף טז:) פסקינן הלכה כמאן דאמר מותר:

בארוכה ושתי כרעים בקצרה ושתי כרעים. סוגיא דשמעתין כרבי נחמיה דרבנן לא מטמאי בארוכה ושתי כרעים דתנן במסכת כלים פרק י"ח (מ"ה) מטה שהיתה טמאה מדרס ניטלה קצרה ושתי כרעים טמאה ארוכה ושתי כרעים טהורה ורבי נחמיה מטמא ודוקא כשכל המטה קיימת וכולה של אדם אחד שסופו לחזור ולחברה אבל אם נאבד מקצתה או של שני בני אדם הואיל ואין סופן לחזור ולחברה טפי אפילו היכא ארוכה ושתי כרעים קצרה ושתי כרעים טהורה כדתנן במסכת כלים פרק י"ח (מ"ט) ובפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נ:) מייתינן לה מטה שנגנבה חציה או שאבדה חציה חלקוה אחין או שותפין טהורה החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא והא דתנן התם כרע שהיתה טמאה מדרס וחברה למטה שלה טמאה פירשה היא טמאה מדרס והמטה מגע מדרס אלמא דכרע לחודיה טמא היינו לאחר שחברו למטה חוזר לטומאה ישנה אפילו במטה טהורה אבל כל זמן שלא חברו טהורה אע"פ שפירש ממטה טמאה:

מטה

עין משפט נר מצוה

צז א ב מיי' פ"ה מהל' סוכה הל' יח וסמג עשין מג טוש"ע א"ח סימן תרל"א סעיף ח:

צח ג מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תרכט סעיף ג:

רבינו חננאל

ודחינן והא [אין] איפשר לצמצם כלומר, אם תבא להכניס ביניהן ולהוציא סכך כשר כמותם, אי אפשר שלא תרחק השפוד כמעט מהגה או מהגה, שנמצא מצד אחד יתר ומצד האחר פחות. ושנינן במעדיף בריוח יתר ממקום השפוד, שנביא שם סכך כשר כמותו ולא יזוח ממקומו ולא ידחוק השפוד. וקא רבא בטעם אחר ואמר לעולם אין שם ריוח אלא כמותם בנכנס ויוצא, מאי אמרת חיישינן דילמא בעידנא דסכיך ביניהו דחיק ליה לסכך פסול כדאמרינן, אם היה סכך פסול נתון שתי נותן הסכך כשר עליהן ערב, ולא נמצא מכניס ביניהם כלום ולא דוחק. וכך פירוש השמועה. או בארוכות המטה. ואוקימנא בארוכה ושתי כרעים דכלי הוא, וכי הא דתנן

מסורת הש"ס

(א) נ"ל להאי גירס' מהרש"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא אפשר הד"א עם ד"ה ומשני וכו' דקתני הכא בנכנס ויוצא: (ב) תוס' ד"ה פרוץ כעומד וכו' המשוך מדופנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי ואין צריך לחי אחר להתירו ארבע אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו: (ג) בא"ד ומאן דאסר משום דאימור פרוץ מרובה: